

Narkomaania ravi ja rehabilitatsioon

Narkomaania ravi puhul saab eristada mitmeid lähenemisi ning teenuseid. Eestis on kõige levinum raviteenus opioidsõltuvuse asendusravi, mille aluseks on opioidsõltuvuse kliiniline protokoll. Opioidsõltuvuse ravi koosneb farmakoloogilistest ja psühhosotsiaalsetest sekkumistest, omades erinevaid eesmärgi, milleks võivad olla opioidide illegaalse tarvitamise lõpetamine või vähendamine, opioidide tarvitamisega kaasnevate kahjude vähendamine ning opioidsõltuvusega isikute elukvaliteedi ja heaolu parandamine.

Asendusravis võib üldistavalt eristada kahte peamist lähenemist:

- võõrutusravi, mida on võimalik läbi viia astmeliselt ning mille raames toimub igapäevase asendusravimi annuse järk-järguline alandamine eesmärgiga opioididest võõrutada.
- säilitusravi, mille eesmärgiks on patsiendi stabiliseerimine ning tema tervise ja psühhosotsiaalse seisundi parandamine läbi pikaajase stabiilse asendusravimi annuse manustamise ilma kindla ravi lõpetamise tähtajata.

Otseselt võõrutusravi ja säilitusravi patsiente aruandluse põhjal eristada ei ole võimalik, kuna ravi eesmärk võib ravi käigus muutuda. Läbi aastate on opioidsõltuvuse asendusravi saanud umbes 1000 inimest aastas (joonis 1). See arv sisaldab kõiki aasta jooksul ravil viibinud patsiente, sealhulgas ka aasta jooksul raviprogrammist lahkunud ja sellega liitunud patsiendid. Täpsema ülevaate 2014-2016 aastate narkomaania ravist annab tabel 1.

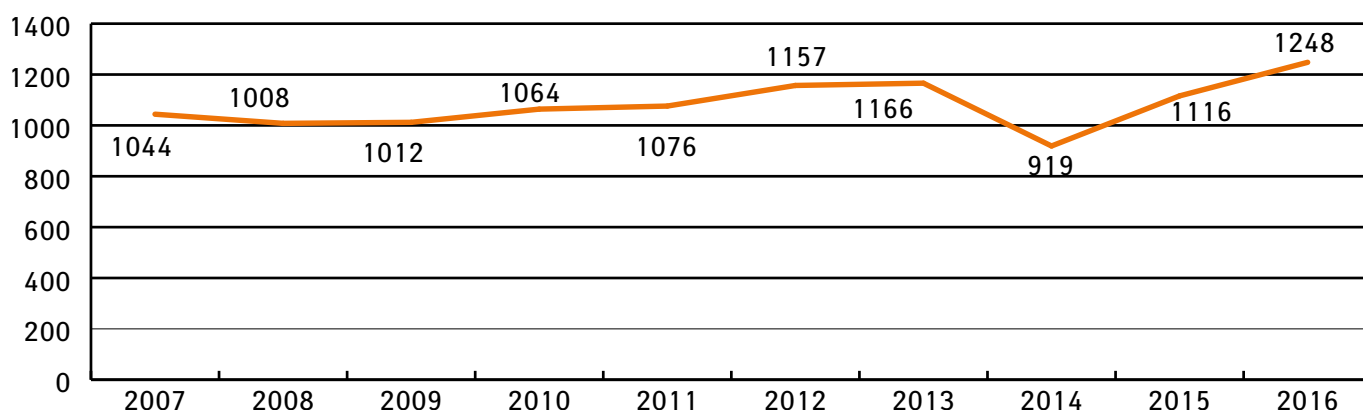
Suurem osa opioidsõltuvuse asendusravist rahastatakse riigieelarvest läbi Tervise Arengu Instituudi (TAI). Lisaks TAIle rahastas perioodil 2014-2016 opioidsõltuvuse ravi AS Lääne-Tallinna Keskhaiglas ka Tallinna Linnavalitsus

Tabel 1. Narkomaania ravi- ja rehabilitatsiooniteenuste mahud ja patsiendid 2014-2016 (ainult riigieelarvest rahastatud teenused)

Teenus	2014		2015		2016	
	Koh-tade arv	Patsien-tide arv aastas	Koh-tade arv	Patsien-tide arv aastas	Koh-tade arv	Patsien-tide arv aastas
Täiskasvanud						
Asendusravi	685	919	683	1116	610	1248
Statsio-naarne rehabili-tatsioon	46	164	47	147	47	118
Statsio-naarne võõrutus	5	62	5	47	5	53
Kokku täis-kasvanud		1145		1310		1419
Alaealised						
Statsio-naarne rehabili-tatsioon	16	40	16	34	16	19
Statsio-naarne võõrutus	4	133	4	133	4	133
Kokku alaealised		173		167		152

Allikas: RTA 2014-2016, TAI

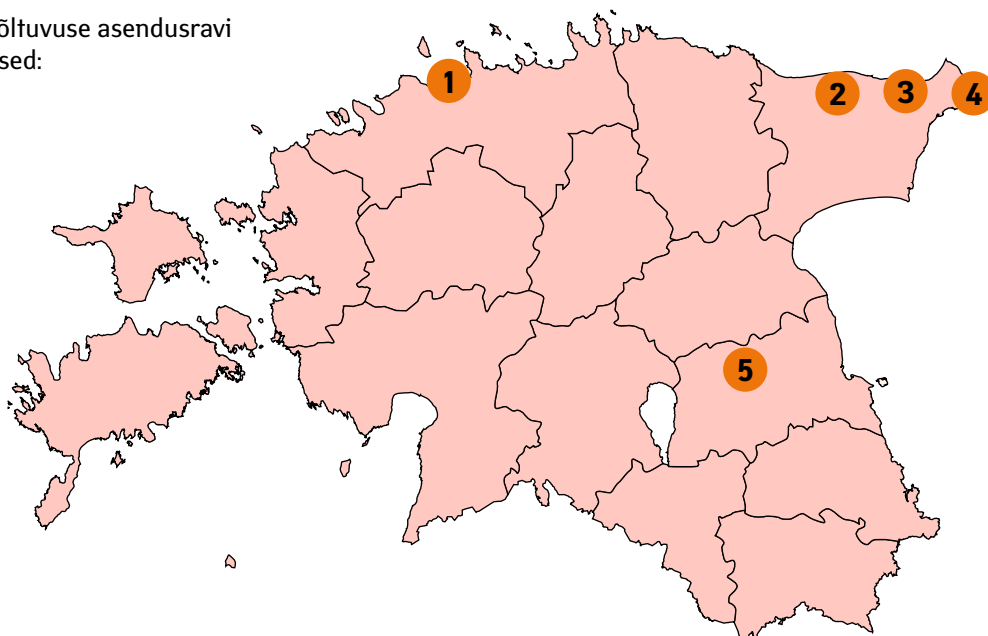
(Tallinnas elavate patsientide ravi). Tallinna rahastatud patsientide arv oli aastate lõikes järgmine: 2014. aastal 118, 2015. aastal 132 ja 2016. aastal 127 patsienti. Tallinnas AS Wismari haiglas on patsientidel võimalus saada ka tasulist asendusravi *Suboxone* (toimeained buprenorfiin ja naloksoon) baasil. Läbi aastate on ravil olnud keskmiselt 20-30 nn *Suboxone* patsienti aastas.

Joonis 1. Opioidsõltuvuse asendusravi saanud patsiendid 2014-2016 (Allikas: TAI 2017)

Eestis pakuvad ambulatoorse opioidsõltuvuse asendusravi teenuseid piirkonniti järgmised asutused:

- 1 Tallinn:**
 - AS Lääne-Tallinna Keskhaigla psühhiaatriakeskus
 - AS Lääne-Tallinna Keskhaigla nakkuskliinik (kombineeritud ARV-ga)
 - OÜ Tervisekeskus Elulootus
 - AS Wismari haigla
- 2 Kiviõli/Jõhvi:**
 - OÜ Corrigo
- 3 Sillamäe:**
 - OÜ Aasa kliinik
- 4 Narva:**
 - OÜ Narva sõltuvuse ravikeskus
- 5 Tartu:**
 - Tartu Ülikooli kliinikum

Joonis 2. (Allikas: TAI 2017)

Lühiajalist statsionaarset võõrutusravi pakkus 2014-2016 riigi rahastamisel AS Wismari haigla. Võõrutusravi on suunatud nii opioidide kui simulantide tarvitajatele. Võõrutusravi kestvus on 2–4 nädalat, millele järgneb ambulatoorne järelravi. Tasuta on uimastisõltlastele viis voodikohta, ambulatoorse järelravi eest ei pea keegi maksma.

Statsionaarset pikaajalist rehabilitatsiooni täisealistele pakub Eestis SA Viljandi Haigla oma kahes osakonnas Viljandis ja Sillamäel (kuni 31.12.2016 tegutses Sillamäe filiaal SA Sillamäe Narkorehabilitatsioonikeskus nime all). Teenus ei ole ainespetsiifiline ja seda pakutakse nii naistele kui ka meestele. Rehabilitatsiooni kestvus on keskmiselt 9 kuud ning sõltub ennekõike patsiendi tervislikust seisundist. Viljandi osakonnas on kokku 21 voodikohta ja Sillamäe osakonnas 26 voodikohta. Rehabilitatsiooni eesmärk on püsivate psüühikamuutuste saavutamine ja uute käitumismallide omandamine erinevate teraapiiliste võtete ja spetsialistide nõustamise abil. Rehabilitatsiooni tulemusel on paranenud isiku psüühiline ja füüsiline tervis ning sotsiaalsed toimetulekuoskused, inimene on võimeline elama igapäevaelu ja käima tööl. Täisealiste teenuse sihtrühma kuuluvad uimastisõltuvusega isikud alates 18ndast eluaastast. Teenused on patsiendile tasuta.

Alaealiste ravi ja rehabilitatsiooniteenused

OÜ Corrigo pakub **statsionaarset rehabilitatsiooni-teenust** 14- kuni 18-aastastele sõltuvusaineid kuritarvitavate noorukitele. Vastavalt individuaalsele vajadusele kestab teenus 9–12 kuud. Rehabilitatsiooniprotsess on suunatud kliendi tervisliku seisundi, füüsilise enesetunde ja sotsiaalsete toimetulekuoskuste taastamisele. Teenus on õppeaastapõhine ja hõlmab nii õppeharjumuste kujundamist kui ka tööd erialaspetsialistidega.

SA Tallinna Lastehaigla pakub **lühiajalist statsionaarset võõrutusravi** sõltuvusprobleemidega noorukitele. TAI rahastab Tallinna Lastehaiglas sõltuvushäiretega laste ja noorukite üksuses statsionaarsel ravil viibivate noorukite õppe- ja kasvatustöö läbiviimist, et pakkuda noortele mõtestatud tegevust ja õpetada neile

sotsiaalseid toimetulekuoskuseid. Lisaks rahastab TAI sõltuvusprobleemidega laste vanemate ja sarnaste probleemidega noorukite regulaarse **grupipõhise teraapia läbiviimist, pereteraapiat ning telefoni-nõustamist.**

Jõhvis pakub Corrigo OÜ noorukite ja/või lastevanemate individuaalset **psühholoogilist nõustamist ning perenõustamist** ja viib läbi **interaktiivseid koolitusi**. Interaktiivsete koolituste käigus teavitatakse noori uimastite tarvitamisega seotud mõjudest, räägitakse abi saamise võimalustest ning motiveeritakse uimastitest tingitud probleemide korral abi otsima. Vajadusel suunatakse noori teiste erialaspetsialistide juurde. Koolitused toimuvad koolides, hoolekandeesutustes või vajadusel muudes kohtades.

Lisaks spetsiaalsetele narkomaaniaravi programmidele

Sõltuvusprobleemidega inimesed saavad lisaks spetsiaalsetele narkomaaniaravi programmidele pöörduda ka **psühhiaatriakliinikutes** ambulatoorsesse vastuvõttu. Näiteks SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla Psühhiaatriakliinikusse ja SA Pärnu Haigla Psühhiaatriakliinikusse saavad sõltuvushäiretega inimesed registreerida vabatahtlikule vastuvõtule tavapärasel ootejärjekorras. Ravikindlustatud patsientidele toimub ravi Haigekassa rahastusel, kindlustamata patsient maksab ise. Pärnu Haiglas on arsti korraldusel võimalik saada ka opioidsõltuvuse asendusravi, mida üksikud patsiendid ka saavad.

Eestis on sõltuvusravi võimalik jätkata ja saada ka **arestimajades** ning **vanglates**. Arestimajas on võimalik jätkata vabaduses juba eelnevalt alustatud opioidsõltuvuse säilitusravi (koostöö vangla ja ravikeskusega). Vanglates toimub tavaliselt esmane võõrutusseisundi ravi mitte-opiaatsete ravimitega ning vajadusel ka metadooniga. 2016. aastal viidi 23 korral läbi nii mitteopiaatset kui metadooniga võõrutusravi (2015. aastal 31 korral) ja säilitusravi alustati vanglas 119 korral (2015. aastal 118 korral) (Justiitsministeerium 2017).